

A peregrinatio Hungarorum történetírásában oly méltatlanul mellőzött altdorfi akadémia¹ — melynek falai között Szenci Molnár Alberttől Czwitinger Dávidig, Samuel Spillenbergtől Moller Dániel Vilmosig a magyar művelődéstörténet számos jeles képviselője gyarapította tudását — in nascitu szoros kapcsolatban állt a nürnbergi gimnáziummal.² A Melanchthon által szervezett és 1526-tól működő nürnbergi iskola ugyanis az ott megfordult kiváló tudósok — Joachim Camerarius, Helius Eobanus, Michael Roting és Johann Schöner — távozásával vagy halálával a 16. század közepétől lassú hanyatlásnak indult. Joachim Haller, a nürnbergi egyház és iskola akkori ephorusa — Camerarius tanácsára — a közeli Hersbruck, Engelthal és Altdorf városa közül ez utóbbit jelölte meg az újonnan alapítandó s a nürnbergi iskolát felváltó gimnázium székhelyéül. Az alapkövet 1571-ben rakták le és az iskola 1575. június 29-től fogadta az idelátogató diákokat; Péter-Pál napját egyébként a későbbiekben az intézet ünnepnapjává avatták. Az első rektort, Valentin Erythraeust (1521—1576) Strasbourgból hívták meg a gimnázium élére, aki Wittenbergben Luther és Melanchthon, Strasbourgban pedig Johann Sturm tanítványaként és retorikatanáraként vált nevezetessé, s akinek grammatikai, retorikai és ortográfiai műveit³ minden bizonnyal az altdorfi iskolában is szívesen forgatták. Az oktatás strasbourg-i szellemben folyt, amit egyrészt Erythraeus személye predesztinált, másrészt a délnémet intéze-

¹ MAY István: Az altdorfi egyetem magyar hallgatói. Irodalomtörténeti Közlemények 1966. 165—166. — Az erdélyi diákok jelenlétére lásd REIMESCH, Friedrich: Siebenbürgisch-deutsche Studierende an der Universität Altdorf aus den Matrikeln der Universität. Siebenbürgische Vierteljahrschrift 64. 1941. 74—75.; SZABÓ Miklós—TONK Sándor: Erdélyiek egyetemjárása a korai újkorban 1521—1700. Szeged, 1992. /Fontes Rerum Scholasticarum 4./; a KOVÁCS József László tanulmányában hivatkozott feldolgozásokat mi itt külön nem citáljuk: Szenci Molnár Albert Altdorfbán. = Szenci Molnár Albert és a magyar késő-renaisszánsz. Szerk. CSANDA Sándor, KESERŰ Bálint. Szeged, 1978. /Adattár XVI—XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez. 4./

² WILL, Georg Andreas: Geschichte und Beschreibung der Nürnbergschen Universität Altdorf. (Neudruck der 2. Ausgabe Altdorf 1801.) Aalen, 1975.

³ Allgemeine Deutsche Biographie. Hrsg. durch die historische Commission bei der Königl. Akademie der Wissenschaften. Bd. 1—55. Leipzig, 1875—1910. (a továbbiakban: ADB) Bd. 6. 335—336. — Műveit lásd Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des XVI. Jahrhunderts. Bd. 1—20. Stuttgart, 1983—1993. (a továbbiakban: VD 16) E 3890—3912.

tek Melanchthon halála után főként a sturmi iskolareform alapjain szerveződtek. Az altdorfi gimnáziumnak, melyet Erythraeus *De fine studiorum* című beszédével inaugurált, négy osztálya, úgynevezett curiája volt, melyekben a retorika, a dialektika, a grammatika és a *prima doctrina religionis christianae, virtutum, artium et disciplinarum* tananyagát adták elő. A praecceptorok — ahogy itt nevezték őket, moderatorok — mellett nemcsak musicus működött, hanem a vendégprofesszoroktól a teológia, a történelem, a matematika és a jog alapjait is elsajátíthatták a diákok.

A gimnázium Nürnbergből szervezett támogatása, a septem artes liberales magas fokú oktatása és a stipendiumok bőkezű adományozása nemcsak német földön, hanem Európa-szerte nevezetessé tette az iskolát: az első tanévben — amely egyben Erythraeus korai halálát hozta⁴ — 122 hallgató íratta be nevét az intézet anyakönyvébe. Nyilvánvaló tehát, hogy az altdorfi gimnáziumot egyetemalapítási célokkal szervezték. Az akadémiai rangra II. Rudolf 1578. november 6-án kibocsátott privilégiuma emelte, biztosítva a jogot arra, hogy az iskola baccalaureusokat és magistereket képezzen.

Az új akadémia első prokancellárja Joachim Camerarius fia, Philipp Camerarius volt, az elhalt Erythraeus helyét pedig Johann Thomas Freige (Frigius; 1543—1583)⁵ foglalta el a rektori székekben, aki görög grammatikai, retorikai, poétikai, logikai és egyetemes történeti tankönyveivel az oktatást is új alapokra helyezte. Friege 1568-ban Baselben nyerte el a doctori címet, s itt került kapcsolatba Petrus Ramus-szal, akinek munkáit a mester halála után sajtó alá rendezte. 1581-ig állt az altdorfi iskola élén, de ráamista tanai miatt gyakorta került összetűzésbe részint alapvetően arisztotelianus, részint Ramust kryptokálvinizmussal vádoló tanártársaival.

Az akadémia mellett működő négyosztályos gimnázium úgynevezett seminariummá vált, amelyben a hallgatók a humaniorát tanulták s felkészültek a magasabb akadémiai ismeretek befogadására. Az osztályok évente — első alkalommal 1577. június 29-én — emblémával díszített ezüstmedáliát kaptak, amit a diákok rövid szónoklatban értelmeztek.⁶

⁴ Moritz Heling Erythraeus halálára írt *Oratio funebris de obitu Domini Rectoris* című gyászbeszédét lásd *Introductio novae scholae Aldorfianae Noribergensium, exposita aliquot doctorum virorum orationibus. Noribergae, in off. typographica Katharinae Theodorici Gerlachij relictæ viduae, et haeredum Ioannis Montani, 1576. Wolfenbüttel, Herzog August Bibliothek (a továbbiakban: HAB) 394.90. Quod. (2).*

⁵ ADB Bd 7. 341—343. — Műveit lásd VD 16 F 2552—2608.

⁶ STOPP, Frederick John: *The emblems of the Altdorf academy. Medals and medal orations 1577—1626.* London, 1974.

Az intézet népszerűsége a következő évtizedekben sem csökkent. 1620—1621-ben, a harmincéves háború zivataros éveiben⁷ 221 diák immatrikulált; a gimnázium és az akadémia hallgatóinak száma így elérte a 600-700 főt. Az akadémiát végül II. Ferdinánd emelte egyetemi rangra 1622. október 3-án kiadott rendeletével. Ez a lépés egyszersmind politikai gesztus volt, amit Nürnberg városa az V. Frigyes pfalzi választófejedelem iránt tanúsított magatartásával érdemelt ki.⁸ Az egyetemi cím a már említett baccalaureusi és magisteri grádusok mellett nemcsak a licentiatusi és doctori fokozat adományozásának, hanem a poeta laureatus megkoronázásának privilégiumát is jelentette. Ez utóbbi dicsőség Wittenbergben, Kölnben, Tübingenben és másutt csak a graduált növendékeknek jutott osztályrészül.⁹ Az egyetemi privilégium kihirdetésére 1623 Péter-Pál napján, fényes külsőségek közepette került sor, az első doctori fokozatokat pedig ez év november 24-én adományozták. A gimnázium, amelynek látogatottsága a háborús évek és az ekkoriban pusztító pestis miatt mindinkább hanyatlott, a nürnbergi St. Aegidius-kolostorban foglalta el régi helyét.

Az egyetemi infrastruktúrát az intézet könyvtára tette teljessé. Alapjait 1598-ban Georg Siegel teológiai professzor hagyatéka vetette meg. A gyűjtemény az évek során tanárok, kurátorok, nürnbergi polgárok és hálás tanítványok adományaival gyarapodott. A diákok testi ápolásáról gyógyszerház és tánctanár, fegyelmezésükről pedig — a főiskola elfogult krónikása szerint *az egészséget nem veszélyeztető, sőt kifejezetten humanitárius* — carcer gondoskodott.¹⁰

Bár az intézet 1623-tól — Ferdinánd privilégiumának szavaival — studium universaleként működött, de facto egyetemmé csak a teológiai promóciós jog elnyerésével vált. Erre I. Lipót császár idején, 1697. június 29-én került sor. A teológiai fakultás egyébként kezdettől fennállt, az oktatást pedig a filozófia professzorai vállalták magukra. Forradalmi változást soha

⁷ ERNSTBERGER, Anton: Die Universität Nürnberg-Altendorf während des Dreissigjährigen Krieges in ihrem Bestande bedroht. = Bayerische Akademie der Wissenschaften. Sitzungsberichte. Phil.-hist. Klasse. 1966. H. 2. 19.

⁸ KUNSTMANN, Heinrich: Die Nürnberger Universität Altendorf und Bühnen. Köln—Graz, 1963. 16.

⁹ ZIEGLER, Caspar (praes.)—LEDERER, Michael Fridericus (resp.): Exercitatio de iuribus majestis agens de jure erigendi academias, creandi doctores, licentiatos, magistratos, baccalaureos, poetas et notarios publicos. Wittebergae, Matthaeus Henckelius, 1673. HAB Li 10 058.

¹⁰ WILL i. m. 197.

nem ért meg és a 17. század szellemi áramlatai is érintetlenül hagyták; képviselőit a szigorú evangélikus doktrínéség jellemezte.¹¹ Az ordo venerandus professzora¹² volt Christoph Sonntag (?—1717), aki jenai tanulmányok után schleusingeni superintendensként, 1690-től pedig az altdorfi egyetem teológiai tanáráként fungált. Kortársai szerint a görög nyelvet anyanyelvi szinten beszélte, teológiáját pedig híres jelmondata — *quo propior Luthero, eo melior Theologus* — illusztrálja. Itt tanított Johann Balthasar Bernhold (1687—1769), akit *Anacreon quasi redditus imitationibus variis* című munkája után keresztény Anacreonként tiszteltek, valamint Georg Zeltner (?—1738), a legismertebb altdorfi teológus és poligráf. Ez utóbbi Jenában és Kielben folytatott tanulmányok után 1695-től az altdorfi alumnusok inspektoraként, 1698-tól a metafizika tanáráként működött.¹³

A jogi fakultás (ordo magnificus) 1623-tól a 18. század végéig 675 licentiatusi és doctori fokozatot adományozott. Első profeszsorai¹⁴ között volt Hubert Giphanius (1534—1604), az Orleans-ban promoveált humanista. Hírnevét a Baselben 1570 körül megjelent Homeros-kiadása alapozta meg.¹⁵ Scipio Gentilis (1563—1616) Tübingen, Wittenberg és Basel egyetemét látogatta, s mint altdorfi jogtudóst a nürnbergi városi tanács tagjává választották. Irodalmi munkásságát Tasso *Gierusalemme liberata*-jának annotációja, Szent Pál egy levelének kommentálása és zsoltárparafrázisok sora fémjelzi.

Az orvosi fakultáson eleinte két, majd 1625-től három professzor oktatott, akik 1648-ig a filozófiai fakultás tanárai közül kerültek ki.¹⁶ Az itt nyújtott magas fokú képzést mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a kar 1626-tól botanikai kerttel, 1650-től pedig úgynevezett theatrum anatomicum-mal bővült. Az előbbit a német egyetemek hasonló intézményei között a legnagyobbként tartották számon, s növényeiről számos katalógus látott

¹¹ SCHEURL, Siegfried: Die theologische Fakultät Altdorf in Rahmen der werdenden Universität 1575—1623. Nürnberg, 1949. 186.

¹² A teológiai fakultás professzoraira lásd ZELTNER, Georgius: Vitae theologorum Altorphinorum a condita academia omnium una cum scriptorum recensu. Norimbergae et Altorpinae, apud haeredes Joh. Dan. Tauberi, 1722. München, Bayerische Staatsbibliothek 4Biogr. c. 187.

¹³ ADB Bd. 45. 52—53. — Önéletrajzát lásd ZELTNER i. m. 489.

¹⁴ ZEIDLER, Carolus Sebastian: Vitae professorum juris, qui in academia Altdorffina ... vixerunt. Norimbergae, Petrus Monath, 1770.

¹⁵ VD 16 H 4657.

¹⁶ FLESSA, Dorothee: Die Professoren der Medizin zu Altdorf von 1580—1809. Berlin, 1969.; SAUER-HAEUBERLEIN, Karin: Personalbibliographien der Professoren der Medizin zu Altdorf von 1580—1809. Erlangen, 1969.

napvilágot. Az utóbbit az antik amfiteátrumok mintájára építették, ahol a professzorok kezdetben táblákkal, később preparátumokkal szemléltették az előadást.¹⁷

A leglátogatottabb a filozófiai fakultás, az ordo amplissimus volt. A 18. század végéig 274 baccalaureus- és 618 magisterjelöltet bocsátott nyilvános vizsgára. A más egyetemet nem járt, újonnan érkező diákok, az úgynevezett beanusok előbb a fakultás dékánja előtt adtak számot az alapfokú ismeretekről, s csak ezután írta be nevüket a rektor az egyetem anyakönyvébe.¹⁸ Az oktatást Friege idejében — mint láttuk — a rámista filozófia jellemezte, amit később Aristoteles tanítása váltott fel. A kartéziánus filozófia, amelyet — mint minden új szellemi áramlatot — különösen veszélyesnek tartottak, nem talált követőre, sőt 1678-tól rendeletben terelték a professzorokat az aristotelesi ösvényre. A tanárok közül számunkra különösen Johann Praetorius (1537—1616) fontos, aki a Wittenbergben letett magisteri vizsga után 1571-től az anyaegyetemen, majd öt évvel ezután Altdorfban a matematika professzoraként fungált. Neves asztronómus volt — *astronomus insignis, vanitatis astrologiae osor acerrimus* —, de gazdag irodalmi munkásságából nyomtatásban kevés, kéziratban annál több maradt fenn. Bécsben szoros kapcsolatba került Dudith Andrással, ezt a vele folytatott levelezése is bizonyítja. Jacques August de Thou (Thuanus), a *Historiae sui temporis* című ötkötetes kortörténeti munka¹⁹ szerzője művének Dudith Andrásról szóló részeit előbb Praetoriusszal lektoráltatta. Philipp Scherbe (?—1605), Michael Piccart (1574—1620) és Ernst Soner Aristoteles-magyarázatait a kortársak a legjobbak között tartották számon. Soner (1572—1605) 25 évesen maxima cum laude lépett elő filozófiai magisterré s mint a fizika és az orvostudomány tanára 1605-ben került az elhalt Scherbe helyére. Aristoteles Metaphysicájához írt kommentárja Paul Felvinger szigorú lektorálásával látott napvilágot, de a szerző kryptosocinianus nézetei miatt így sem örvendett népszerűségnek. Ez utóbbi irányzat éppen Soner tanszékén jelent meg az 1610-es években, s

¹⁷ RÖHRICH, Heinrich: Theatrum anatomicum, Hortus medicus und Laboratorium chymicum, die erste Institute der Medizinischen Fakultät der Universität in Altdorf. = Sitzungsberichte der Physikalisch-medizinischen Societät zu Erlangen. Bd. 83/84. 1964—1969. 4—17.

¹⁸ *Qui ritu depositionis alibi functi non sunt, eo ante inscriptionem heic defunguntor, aut pretium pro eo solvunt. Ad absolutionem, quam vocant a Beanismo, Decanus Facultatis Philosophicae adhibetor, nec alii se ingerunt.* Vö. WILL i. m. 101.

¹⁹ THUANUS, Jacobus Augustus: *Historiarum sui temporis ab anno Domini 1543 usque ad annum 1607 libri CXXXVIII.* Parisiis, 1604—1608.

számos professzor és diák — köztük az 1614-ben immatrikulált kolozsvári származású Matthias Rhaw²⁰ — ellen indult eljárással sikerült a nürnbergi városatyáknak elfojtaniuk.²¹ Theodor Hackpan (1607—1659) — bár akadémiai fokozattal nem rendelkezett — előbb Jena, majd Altdorf egyetemén volt a filozófia és a keletei nyelvek tanára. Az altdorfi egyetemi nyomda számára héber, szír és arab betűkészletet szerzett, hogy műveit ily módon kinyomtathassa. A rabbinikus írásokból is merített teológiai munkái közül legnevezetesebb a Szentírás nehezen értelmezhető helyeiről írt könyve.

A pozsonyi származású polihisztor, Moller Dániel Vilmos Wittenbergben, Leipzigben, Strassburgban és Altdorfban folytatott retorikai, poétikai, filológiai, jogi és orvosi tanulmányokat. Európai körútja után 1674. október 27-től a történelem és a metafizika tanáráként működött Altdorfban, ahol csaknem 160 disputációja és disszertációja került ki az egyetemi nyomda sajtója alól. Húszesztendős itteni működése alatt számos tudományos társaság, így az olasz Societas Recuperatorum, a német Academia Naturae Curiosorum és a Historische Reichskolleg választotta tagjává.²²

Altdorf egyeteme — bár Wittenberg, Jena, Leipzig vagy Strasbourg népszerűségét soha nem szárnyalta túl — Európa keleti feléből is népes diáksereget vonzott. Elsősorban lengyelek és csehek folytattak itt tanulmányokat, ám az előbbieket 1616-tól Nürnberg már említett socinianizmus-ellenessége miatt, az utóbbiak 1650 után a cseh ellenreformációs törekvések sikerével mind kevesebb számban látogattak ide.²³ Jegyzékünkben a magyarországi és erdélyi diákok jelenlétét kívánjuk 1720-ig dokumentálni. Az életutak összefonódásának, az altdorfi örökségnek a feltárása egy majdani monográfia szerzőjének feladata lesz.²⁴

²⁰ VARGA András: Socinianus magyarok az altdorfi egyetemen. Szeged, 1993. (Kézirat).

²¹ ZELTNER, Georgius: Historia Crypto-Socinismi Altorfinae quondam academiae infestis arcana, ex documentis maximam partem msstis ita adornata. Lipsiae, 1729. HAB Tq 1377.; CACCAMO, Domenico: Ricerche sul Socinianismo in Europa. Bibliothèque d'Humanisme et Renaissance. 26(1964) 573-607.; KESERÚ, Bálint: Heterodoxie und Späthumanismus im östlichen Mitteleuropa. = Das Ende der Renaissance. Europäische Kultur um 1600. Hrsg. v. August BUCK und Tibor KLANICZAY. Wiesbaden, 1987. /Wolfenbütteler Abhandlungen zur Renaissanceforschung 6./ 59.

²² KUNSTMANN i. m. 176—181.

²³ KUNSTMANN i. m.; HUDAK, Adalbert: Die Beziehungen der Universität Altdorf zu Südosteuropa. = Altnürnberger Landschaft 15. 1966. H. 3. 53—62.

²⁴ STEINMEYER, Elias: Die Matrikel der Universität Altdorf. I. Theil: Text. II. Theil: Register. Würzburg, 1912. (Reprint: Nedeln/Liechtenstein, 1980.)

	1583,	X,	Georgius Schatheny, Ungarus, famulus
		XII, 28	Marcus Begnerus, Coronensis Transylvanus
	1589,		Winter Johann. Julius, Nouocomiensis
	1591,	V, 2	Valentinus Restius, Zepusius
	1592,	VI,	Matthias Costius, Tzibiniensis Transylvanus
	1595,	VII, 2	Samuel Spillenburgius, Leuschouiensis Scepusius
	1596,	IX, 29	Johannes Budakerus, Transsylvanus
	1598,	VIII, 17	Simon Stranskj, Kaschowinus
	1603,	I, 26	Albertus Molnar, Szenciensis Vngarus (Megjegyzés: gratis ob paupertatem optimis testimonijs comprobata in scriptis)
(10)	1608,	VII, 3	Wolffgang. Hofer, Oedenburgensis
		XI, 25	Laurentius Filtisch
			Thomas Wiccy Claudiopolitani
			Stephanus Baczy Transylvani
	1611,	XI, 16	M. Petrus Fradelius, Schemnicensis, Professor. Prag.
(15)	1613,	IV, 19	David Holtschuherus, Patricius Noricus Cronaviensis in Hungaria natus
	1614,	II, 7	Matthias Rhau, Claudiopolit. Transylv.
		X, 14	Stephanus Rasor
			Johannes Szilagius Ungari
			Stephanus Conradus
(20)		XII, 1	Jacobus Barbaritz, Schemnicens. Ungar, Pharmacopoeus
	1615,	VII, 8	Jacobus Kampmacher, Cremnizensis Vngar., gratis
	1616,	X, 21	Stephanus Politorius, Transylvanus
	1619,	V, 27	Georg Roht, Saxo Transylvanus
		VI, 10	Georgius Roth, Ungarus
(25)	1621,	II, 24	Georgius Pellionis Onadi, Hungarus. Alias. Georgius Onadi
			Georgius Kisillyes, Hung. — Georgius Caroli
			Johannes Fabri Göncinus, Hung. — Johannes Gönci
			Emericus Czoviz Mindszenti, Hung. — Emericus Mindzenti
			Georgius Czulai, Transsylvanus Hung. — Georgius Czulai

- (30) Michael Bodo Simandi, Hung. — Michael Simandi
1625, V, 23 Martinus Schödelius, Posoniensis Pano.
1629, VI, 21 Andreas Graffius Saxo Transsilvanus
VII, 20 Georgius Fabritius, Saxo-Transylvanus
26 Thomas Kochius, Mediensis Saxo-Transylvanus
- (35) Johannes Czeckius, Orbocensis Transylvanus
1631, IV, 25 Michael Johannes Mosleher, Ungarus Schemnicensis
1633, VIII, 20 Georgius Grad, Oedenburgensis Hungarus
1636, XI, 22 Stephanus Lutsch, a Clausenburg Trans.
Johannes Nyreo, a Clausemburg Transylv.
- (40) 1640, VIII, 29 Georgius Düranthall, Novizolio-Hungarus
1643, IV, 16 Georgius Poch, Semproniensis Hungarus
Georgius Stockhinger, Semproniensis Hungarus
1644, IV, 8 Matthias Zimmermannus, Epperi. Ungar.
1645, VI, 1 Joannes Feyerabent, Rohonciensis Ungarus
- (45) VII, 19 Johann. Melchioris de Zuanna, Ödenburgo Ungarus
1647, IX, 12 Casparus Kögll, Boson. Hungarus
1649, VI, 17 Matthias Rauch, Sempronio-Hungarus
VIII, 17 Georgius Polani, Sempronio Hungarus
X, 14 Henricus Adolphus Höffer, Posonio Hungarus
- (50) 1651, V, 1 Stephanus Pamer, Sempronio Ungarus, jurav.
1652, VI, 18 Casparus Hain, Leuchoviensis, Nob. Ungarus
X, 5 Johannes Ernestus Auer, Poson. Hungarus
Johann. Jacob. Auer, Poson. Hung.
- 1654, IV, 15 Paulus Jacobus Reisinger, Semproniens. Nob.
- (55) VII, 31 Johannes Baptista Föggler, Semproniensis Hungarus
IX, 24 Johannes Ambrosii, Ginzino-Hungarus
1655, V, 21 Stephanus Andreae, Cibirio-Transylvanus
VI, 14 Andreas Huldreich, Transylvanus
IX, 21 Christianus Heuchelin, Posoniensis Ungar.
- (60) XI, 8 Johannes Vyttniedy, Hungarus Semproniensis
Johannes Losi, Jaurino-Hungarus
1656, I, 29 Paulus Leitz, Posoniensis
II, 1 Andreas Regis, Helta Transylvanus
IV, 26 Wilhelmus Fischer, Posonio-Hungarus

- (65) 30 Johannes Pancratius, Sabeso-Transylvanus
Michael Grolmayer, Helta Transylvanus
V, 27 Gregorius Gruber, Ungarus Gynziensis
VI, 17 Georgius Keslerus, Nagij Schenckens. Transylvanus (ugyanitt: 1657, I, 12, Georgius Keslerus, Transylvanus, ante inscriptus juravit tantum, gratis)
Paulus Keslerus, Nagij Schenckens. Transylvanus
- (70) VIII, 5 Johannes Jacobus Ludwig, Posoniensis Hungarus
IX, 4 Christophorus Schaundorffer, Posoniensis Ungarus
1657, VII, 8 Georgius Gerhard, Cibiniensis Transylvanus
Georgius Brenner, Cibiniensis Transylvanus
IX, 8 Simon Johannes Rihelius, de Szebben Transylvanus
- (75) 1658, I, 17 Johannes Kischius, Cibinio-Transylvanus
20 Petrus Weinrichius, Cibinio-Transylvanus
1659, IV, 8 Matthaeus Binder, Cibinio-Transylvanus
Andreas Herbert, Helta Saxo Transylvanus
Blasius Henricus, Nagyschenkensis Saxo-Transylvanus
- (80) V, 14 Michael Benedicti, Rupensis Saxo Transylvanus
VI, 30 Laurentius Toppeltinus, Medgyesi Saxo Transylvanus
IX, 2 Carolus Rayger, Posoniensis Hungarus
21 Johannes Bintzich, Streitphordia Transylvanus
Johannes Zillius, Nagyschenckensis Transylvanus
- (85) Simon Acknerus, Jacobitano Transylvanus
Johannes Markelius, Schesburga Saxo Transylv.
X, 31 Georgius Somogy von Güns aus Ungarn
XI, 24 Christianus Pihringer, Posonio Hungarus
XII, 5 Johannes Andreas Hartleitner, Koepensis Ungarus
- (90) 1661, IV, 17 Johann. Georg. Resch, Semproniensis Hungarus
V, 20 Adamus Zieglerus, Cibin. Saxo Transylvanus
VI, 8 Joh. Andreas Schubertus, Semproniensis
10 Jacobus Stainerus Semproniens. Hungarus
18 Samuel Gerber, Posoniensis

- (95) VII, 24 Georgius Christophorus Stephani, S. Georgi Hungarus (ugyanitt: 1667, V, 3, Georgius Christophorus Stephani, S. Georgio-Hungarus (ante inscriptus))
VIII, 25 Matthias Adam, Semproniensis Hungarus
IX, 22 Johann Stainerus Semproniens. Hungarus
1662, II, 18 Aegidius Ludovicus Prismannus, Sempron. Hungarus
Jacobus Erhardus Preining, Sempronio-Hungarus
- (100) IX, 6 Georg. Ericus Müllner, e Pan. Poson.
Johann Bertoti, e Pan. Füleck
1664, XI, 12 Paulus Puchala, Nimet Lyptscha-Hungarus
XII, 19 Martinus Herrmannus, Corona-Transylvanus Nobil.
1665, II, 7 Johannes Gündesch, Cibinio-Transylvanus
- (105) III 21 Paulus Wehrnerus, BIRTHALBINO-Transylvanus
IV, 29 Thomas Vietor, Bonosdorffensis Transylvanus
VI, 28 Lucas Herrmannus, BIRTHALBINO-Transylvanus
Valentinus Franck, Cibinio-Transilvanus
Petrus Melas, Meschendorffino-Transylvanus
- (110) X, 10 Georgius Preisegger, Semproniensis Hungarus (abivit: 1667, V, 9)
1666, VI, 27 Johannes Czekelius Schäsburg.
Georgius Kraus Transylvani
VII, 2 Johannes Jeremiae, Cibinio-Transylvanus
15 Petrus Honnius, Mediesa Transylvanus
- (115) Bartholomaeus Filkenius, Schesburgo-Transylvanus
VIII, 30 Johann. Andreas Lochner, Sempron. Hungarus
XII, 21 Tobias Fleischer, Cibinio-
Michael Bart, Cibinio- Transylvani
Michael Dürr, Schwichiviensis
- (120) 1667, IV, 20 Paulus Carolus Waldmann dictus Geyger, Posoniens. (ugyanitt: 1671, VII, 13, Paulus Carolus Waldmann dictus Geiger, Posonio-Hungarus)
IX, 14 Johann. Andreas Dobner, Semproniens. Hungar.
X, 10 Christophorus Spindler, Posoniensis Pannon.
1668, IV, 26 Bartholomaeus Fabri, Apposdorffensis
Georgius Vietoris, Martiniano-Transylvani
- (125) XI, 2 David Zwitteringer, Schemnicio Hungarus

	1669,	III, 20	Paulus Francisci, Corona Transilvanus
	1670,	X, 17	Georgius Simonius, Cibiniensis Hungarus Transylvanus
			Andreas Kesslerus, Groschenkar. Transylvanus
		21	Martinus Satler, Coronensis Transylvanus
(130)		27	Elias Welligrand, Posoniensis
	1671,	I, 6	Stephanus Roth, Bistricio-Transylvanus
			Michael Bertleffius, Musna Transylvanus
			Matthias Braschius, Sabeso-Transylvanus
			Johannes Heilmannus, Bistricio-Transylvanus
(135)		VII, 19	Wolfgangus Fridericus de Hohenwardt, Hungarus
		X, 21	Daniel Lechner, Poson. Pann.
	1672,	III, 15	Paulus Chrestels, Corona Transylvanus
	1673,	IV, 24	Johannes Mayer, Modra-Hungarus
		28	M. Daniel Guilielmus Moller, Hung. Poson.
(140)	1674,	V, 4	Carolus Theophilus Rottner a Weyher, Posoniensis
			Christophorus Ferdinandus Rottner a Weyher, Posoniensis
		VII, 2	Andreas Löw, Semproniensis Hungarus
			Christophorus Löhnerus, Semproniensis Hungarus (ugyanitt: 1680, X, 14, Christophorus Löhner, Semproniensis Hungarus)
		VIII, 29	Andreas Simonis, Posonio-Hungarus
(145)	1675,	V, 12	Johannes Christophorus Planckhenauer, Köpschin Hungarus
			Johannes Endres, Sempronio-Hungarus
			Ferdinandus Dobner, Sempronio-Hungarus
	1676,	II, 18	Johannes Honius, Seidna-Transylvanus
		VI, 28	Johannes Baptista Röschel, Sempronio Hungarus
(150)	1677,	V, 12	Johannes Gerhardus, Modra-Hungarus
	1680,	VI, 14	Gabriel Sculteti alias Lehotzky, Seleceno-Hungar., gratis
		X, 4	Georgius Löhner, Sempronius-Hungarus
		8	Johannes Christophorus Melchioris de Zuanna, Sempronio-Hungarus
			Daniel Blasius, Sulovio-Hungarus
(155)		X, 11	Petrus Daniel Melchioris de Zuanna, Sempronio-Hungarus

1681,	VII,	5	Johannes Meltzelius Caesareoforensis Hungarus, gratis
	X,	15	Johannes Christophorus Thill, Poson., Hungarus
1682,	VII,	15	Christophorus Daniel Mezger, Poson. Hungarus
1683,	X,	2	Martinus Seraldu, Corona Transylvanus
(160) 1685,	V,	12	Michael Weber, Pösinga-Hungarus (ugyanitt: 1688, I, 17; Michael-Weber, Pesinga Hungarus, inscr.)
	VII,	13	Johannes Christophorus Burgstaller, Hungarus
1688,	XI,	14	Johannes Kelpius, Daliensis Saxo Transylvanus
			Johannes Ferdinandus Weissbeck, Königsdorff. Hungarus
1690,	VIII,	4	Georgius Hovert, Transylvanus
(165) 1693,	IV,	7	Carolus Otto Moller, Posonio-Ungarus
1694,	VIII,	23	Samuel Vest, Cibinio Transylvanus
	X,	2	Christophorus Honorius, Sempronio Hungarus, alias Comes de Windischgraz, qui ex Instituto parentis ita se inscripsit
1696,	I,	14	Johannes Jöstl, Topsisens. Hungarus, propter extremam pauperiem gratis
1698,	V,	28	Elias Augustinj, Nobilis Hungarus Schemniz
(170) 1699,	VI,	27	Johannes Greffius, Cibinio Transylvanus
1702,	V,	2	Johannes Kövesdi, Sempronio-Hungarus
1709,	VI,	10	Samuel Wilhelm Beyer, Modra-Hungarus, gratis
1711,	IV,	29	Abraham. Aegidius Dobnerus, Semproniensis
1712,	IV,	28	Andreas Christoph. Wider, Pos.-Hung.
(175) 1713,	V,	6	Samuel Küttel, von Günss, Pharmacop.
	X,	27	Leopoldus Artner Hungarus
1714,	III,	14	Melchior
			Andreas Szirmay Hungar. Zempleniensis
			Adamus
(180) 1714,	III,	14	Paulus Aldasy, ex Comit. Neograd., gratis
1716,	VI,	4	Jacob. Wolfg. Fölsey, Ungarus Ogganensis
1718,	XII,	9	Andreas Kleinroth, Rutzino Hungarus

Névmutató

Varga András: Az altdorfi egyetem magyar diákjai (1583—1718) című közleményéhez

Acknerus, Simon 85	Fabri, Bartholomaeus 123
Adam, Matthias 96	Fabritius, Georgius 33
Aldasy, Paulus 180	Feyerabend, Johannes 44
Ambrosii, Johannes 56	Filkenius, Bartholomaeus 115
Andreae, Stephanus 57	Filstich, Laurentius 11
Artner, Leopoldus 176	Fischer, Wilhelmus 64
Auer, Johannes Ernestus 52	Fleischer, Tobias 117
Auer, Johannes Jacobus 53	Föggler, Johannes Baptista 55
Augustini, Elias 169	Fölsey, Jacobus Wolfgangus 181
Baczy, Stephanus 13	Fradelius, Petrus 14
Barbaritz, Jacobus 20	Francisci, Paulus 126
Bart, Michael 118	Franck, Valentinus 108
Begnerus, Martinus 2	Gerber, Samuel 94
Benedicti, Michael 80	Gerhard, Georgius 72
Bertleffius, Michael 132	Gerhard, Johannes 150
Bertoti, Johannes 101	Gönci, Johannes 27
Beyer, Samuel Wilhelm 172	Grad, Georgius 37
Binder, Matthaeus 77	Graffius, Andreas 32
Bintzich, Johannes 83	Greffius, Johannes 170
Blasius, Daniel 154	Grolmayer, Michael 66
Braschius, Matthias 133	Gruber, Georgius 67
Brenner, Georgius 73	Gündesch, Johannes 104
Budakerus, Johannes 7	Hain, Casparus 51
Burgstaller, Johannes	Hartleitner, Johannes Andreas 89
Christophorus 161	Heilmannus, Johannes 134
Caroli, Georgius 26	Heinricus, Blasius 79
Chrestels, Paulus 137	Herbert, Andreas 78
Conradus, Stephanus 19	Herrmannus, Lucas 107
Costius, Matthias 5	Herrmannus, Martinus 103
Czekelius, Johannes 111	Heuchelin, Christianus 59
Czekius, Johannes 35	Höffer, Henricus Adolphus 49
Czulai, Georgius 29	Hofer, Wolfgangus 10
Dobner, Ferdinandus 147	Hohenwardt, Wolfgangus
Dobner, Johannes Andreas 121	Fridericus de 135
Dobner, Abrahamus Aegidius	Holtschuherus, Davidus 15
173	Honius, Johannes 148
Düranthall, Georgius 40	Honnius, Petrus 114
Dürr, Michael 119	Honorius, Christophorus 167
Endres, Johannes 146	Hovert, Georgius 164

Huldreich, Andreas 58
 Jeremiae, Johannes 113
 Jöstl, Johannes 168
 Julius, Johannes 3
 Kampmacher, Jacobus 21
 Kelpius, Johannes 162
 Keslerus, Andreas 128
 Keslerus, Georgius 68
 Keslerus, Paulus 69
 Kischius, Johannes 75
 Kleinroth, Andreas 182
 Kögl, Casparus 46
 Kövesdi, Johannes 171
 Kochius, Thomas 34
 Kraus, Georgius 112
 Küttel, Samuel 175
 Lechner, Daniel 136
 Leitz, Paulus 62
 Löhner, Georgius 152
 Löhner, Christophorus 143
 Löw, Andreas 142
 Lochner, Johannes Andreas 116
 Losi, Johannes 61
 Ludwig, Johannes Jacobus 70
 Lutsch, Stephanus 38
 Markelius, Johannes 86
 Mayer, Johannes 138
 Melas, Petrus 109
 Melchioris de Zuanna, Johannes 45
 Melchioris de Zuanna, Johannes Christophorus 153
 Melchioris de Zuanna, Petrus Daniel 155
 Meltzelius, Johannes 156
 Mezger, Christophorus Daniel 158
 Mindzenti, Emericus 28
 Moller, Carolus Otto 165
 Moller, Daniel Guillelmus 139
 Molnar, Albertus 9
 Mosleher, Johannes Michael 36
 Müllner, Georgius Ericus 100
 Nyreo, Johannes 39
 Onadi, Georgius 25
 Pamer, Stephanus 50
 Pancrati, Johannes 65
 Pihringer, Christianus 88
 Planckhenauer, Johannes Christophorus 145
 Poch, Georgius 41
 Polani, Georgius 48
 Politorius, Stephanus 22
 Preining, Jacobus Erhardus 99
 Preisegger, Georgius 110
 Prisomannus, Aegidius Ludovicus 98
 Puchala, Paulus 102
 Rasor, Stephanus 17
 Rauch, Matthias 47
 Rayger, Carolus 82
 Regis, Andreas 63
 Reisinger, Paulus Jacobus 54
 Resch, Johannes Georgius 90
 Restius, Valentinus 4
 Rhau, Matthias 16
 Rihelius, Simon Johannes 74
 Röschel, Johannes Baptista 149
 Roht, Georgius 23
 Roth, Stephanus 131
 Roth, Georgius 24
 Rottner a Weyher, Carolus Theophilus 140
 Rottner a Weyher, Christophorus Ferdinandus 141
 Satler, Martinus 129
 Schatheny, Georgius 1
 Schaundorffer, Christophorus 71
 Schödelius, Martinus 31
 Schubertus, Johannes Andreas 92
 Sculteti, Gabriel 151
 Seraldu, Martinus 59
 Simandi, Michael 30
 Simonis, Andreas 144
 Simonius, Georgius 127
 Somogy, Georgius 87
 Spillenburgius, Samuel 6
 Spindler, Christophorus 122
 Stainerus, Jacobus 93
 Stainerus, Johannes 97

Stephani, Georgius Christophorus
95
Stockhinger, Georgius 42
Stranskj, Simon 8
Szilagius, Johannes 18
Szirmay, Adamus 179
Szirmay, Andreas 178
Szirmay, Melchior 177
Thill, Johannes Christophorus 157
Toppeltinus, Laurentius 81
Vest, Samuel 166
Vietor, Thomas 106
Vietoris, Georgius 124
Vytniedy, Johannes 60

Waldmann, Paulus Carolus 120
Weber, Michael 160
Wehrnerus, Paulus 105
Weinrichius, Petrus 76
Weissbeck, Johannes Ferdinandus
163
Welligrand, Elias 130
Wiccy, Thomas 12
Wider, Andreas Christophorus
174
Zieglerus, Adamus 91
Zillius, Johannes 84
Zimmermannus, Matthias 43
Zvittinger, David 125

Származási helyek mutatója
Varga András: Az altdorfi egyetem magyar diákjai (1583—1718)
című közleményéhez

- Alsóbajom (Boian, Bonnesdorf;
 Bonosdorffium) 106
 Apátfalva *vide* Szászapátfalva
 Apposdorffium *vide*
 Szászapátfalva
 Bazin (Pezinok, Bözinga;
 Pösinga) 160
 Berethalom (Biertan, Birthalm;
 BIRTHALBINUM) 105, 107
 Beszterce (Bistrita, Bistritz;
 BISTRICIUM) 131, 134
 Besztercebánya (Banska Bystrica;
 Novisolium) 40
 BIRTHALBINUM *vide* Berethalom
 BISTRICIUM *vide* Beszterce
 Bonosdorffium *vide* Alsóbajom
 Bosonium *vide* Pozsony
 Brassó (Orasul, Kronstadt;
 Corona) 2, 103, 126, 129,
 137, 159
 Caesareoforum *vide* Késmárk
 Cassovia *vide* Kassa
 Cibinium *vide* Szeben
 Claudiopolis *vide* Kolozsvár
 Corona *vide* Brassó
 Cremnicium *vide* Körmöcbánya
 Crosnavia *vide* Rozsnyó
 Dalium *vide* Szászdálya
 Dobsina (Dobschau) 168
 Eperjes (Presov) 43
 Erdély (Siebenbürgen;
 Transsylvania) 7, 22—23,
 29, 32—33, 164
 Fülel 101
 Ginzium, Gynzium *vide* Kőszeg
 Gönc 27
 Grossschenk *vide* Nagysink
 Güns *vide* Kőszeg
 Győr (Raab; Jaurinum) 61
 Helta-*vide* Nagydisznód
 Hungaria *vide* Magyarország
 Igló (Spisská Nová Ves, Neudorf;
 Novocome) 3
 Jacobitanum *vide* Jakabfalva
 Jakabfalva (Jacoben, Jakobsdorf;
 Jacobitanum) 85
 Jaurinum *vide* Győr
 Kaschowia *vide* Kassa
 Kassa (Kosice, Kassau; Cassovia)
 8
 Késmárk (Kezmarok;
 Caesareoforum) 156
 Királyfalva (Craiesti, Königsdorf;
 Königsdorffium) 163
 Klausenburg *vide* Kolozsvár
 Kolozsvár (Cluj, Klausenburg;
 Claudiopolis) 11—13, 16,
 38—39
 Kőhalom (Rupea, Reps; Rupes)
 80
 Königsdorffium *vide*
 Királyfalva
 Köpcse (Köpschin; Köpschinum)
 89, 145
 Köpschinum *vide* Köpcse
 Körmöcbánya (Kremnica,
 Kremnitz; Cremnicium) 21
 Kőszeg (Güns, Ginsium) 56, 67,
 87, 175
 Leutschovia *vide* Lőcse
 Lőcse (Levoca; Leutschovia) 6,
 51
 Magyarország (Ungarn;
 Hungaria, Pannonia) 1, 18—
 19, 24—28, 30, 135, 161
 Makó 17

Martinium *vide* Mártonfalva
 Mártonfalva (Metis, Martinsdorf;
 Martinium) 124
 Medgyes (Medias, Mediasch;
 Media) 81, 114
 Media *vide* Medgyes
 Meschendorffium *vide* Mese
 Mese (Mesendorf, Meschendorf;
 Meschendorffium) 109
 Mirkvásár (Mercheasa, Streitfort;
 Streitphordia) 83
 Modor (Modra) 138, 150, 172
 Modra *vide* Modor
 Musna, Muzsna *vide*
 Szászmusna
 Nagydisznód (Cisnadie, Heltau;
 Helta) 63, 66, 78
 Nagymihály (Mihalovce) 177—
 179
 Nagysink (Cincul Mare,
 Grossschenk) 68—69, 79,
 84, 128
 Némethlipce (Partizanska Lupca)
 102
 Novisolium *vide*
 Besztercebánya
 Oedenburgum *vide* Sopron
 Ogganum *vide* Okány
 Okány (Ogganum) 181
 Orbo *vide* Szászorbó
 Pannonia *vide* Magyarország
 Poltár 180
 Posonium *vide* Pozsony
 Pozsony (Bratislava, Pressburg;
 Posonium) 46, 49, 52—53,
 59, 62, 64, 70—71, 82, 88,
 94, 100, 120, 122, 130, 136,
 139—141, 144, 157—158,
 165, 174
 Pösinga *vide* Bazin
 Rohonc (Rohoncinum) 44
 Rozsnyó (Roznava; Crosnavia)
 15
 Rupes *vide* Kőhalom

Ruszkin (Javorina; Rutzinum)
 182
 Rutzinum *vide* Ruszkin
 Sabesium *vide* Szászsebes
 Sanctum Georgium *vide*
 Szentgyörgy
 Scepusium *vide* Szepesség
 Schaesburgum *vide* Segesvár
 Schemnicium *vide*
 Selmezbánya
 Schwichivium *vide* Sövényesség
 Segesvár (Sighisoara,
 Schaessburg; Schaesburgum)
 86, 111—112, 115
 Seidna *vide* Zsidve
 Seleceum *vide* Szelec
 Selmezbánya (Banska Stiavnica,
 Schemnitz; Schemnicium)
 14, 20, 36, 125, 169
 Sempronium *vide* Sopron
 Siebenbürgen *vide* Erdély
 Sopron (Ödenburg; Sempronium)
 10, 41—42, 45, 47—48, 50,
 54—55, 60, 90, 92—93,
 96—97, 98—99, 110, 116,
 121, 142—143, 146—147,
 149, 152—153, 155, 171,
 173
 Sövényesség (Fiser, Schweischer;
 Schwichivium) 119
 Streitphordia *vide* Mirkvásár
 Sulovium *vide* Szulin
 Szászapátfalva (Apos, Abtsdorf;
 Apposdorffium) 123
 Szászdálya (Daia, Denndorf;
 Dalium) 162
 Szászmusna (Musna; Meschen)
 132
 Szászorbó (Girbova, Uerbegen;
 Orbo) 35
 Szászsebes (Sebes, Mühlbach;
 Sabesium) 65, 133
 Szeben (Sibiu, Hermannstadt;
 Cibinium) 5, 57, 72—77, 91,

104, 108, 113, 117—118,
127, 166, 170
Szelec (Selce, Selecenum) 151
Szempc (Senec, Wartberg) 9
Szentgyörgy (Sanctum
Georgium) (több hasonló
nevű település ismert) 95
Szepesség (Spis, Zips;
Scepusium) 4

Szulin (Sulin; Sulovium) 154
Topschina *vide* Dobsina
Transsylvania *vide* Erdély
Tzibinium *vide* Szeben
Ungaria, Ungarn *vide*
Magyarország
Zepusium *vide* Szepesség
Zsidve (Jidvei, Seiden; Seidna)
148

Zusammenfassung

András VARGA: Ungarische Studenten an der Universität Altdorf (1563—1750)

Die Geschichte der Altdorfer Akademie steht mit der des Gymnasiums in Nürnberg im engsten Zusammenhang. In diesem Gymnasium wurde ab 1526 im Sinne von Melanchthons Schulordnung unterrichtet. Als das Gymnasium ab der Mitte des 16. Jahrhunderts allmählich an Bedeutung verlor, wurde 1575 eine neue Schule in Altdorf bei Nürnberg gegründet, die dann 1578 von dem Kaiser Rudolf II. den Rang einer Akademie erhielt. Die neue Schule war in und außer Deutschland besonders beliebt, laut Matrikel hatte sie schon in dem ersten Jahr 122 Studierende. In diesem Aufsatz werden zunächst die Professoren, die Lehrveranstaltungen sowie die Geschichte der Schule vom *gymnasium illustre* zur Universität (bis 1697) kurz vorgestellt. Obwohl die Universitäten in Wittenberg, Jena, Leipzig und Straßburg wesentlich größere Anziehungskraft hatten, war die Altorfer Universität für die Studierenden aus Ostmitteleuropa auch von wichtiger Bedeutung. Die Anzahl von polnischen und böhmischen Studenten war bis zum Jahr 1616 bzw. etwa 1650 besonders beträchtlich, nach der antisozialistischen Wende der städtischen Religionspolitik und den ersten Anstößen der Gegenreformation in Böhmen nahm aber diese Frequenz selbstverständlich ab. Der allgemeinen Charakteristik der Altorfer Akademie (dann Universität) folgt die Liste der ungarischen und siebenbürgischen Studenten in Altdorf bis zum Jahre 1720.